

ΟΔΗΓΟΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ & ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Συντάχθηκε από τη Συντονιστική Επιτροπή Υγιεινής και Ασφάλειας

- Βανταράκης Απ., Επικ. Καθηγητής, Τμήμα Ιατρικής, Συντονιστής
- Κλεπετσάνης Π., Επικ. Καθηγητής, Τμήμα Φαρμακευτικής
- Παντελιού Σ., Αναπλ. Καθηγήτρια, Τμήμα Μηχ. και Αεροναυπηγών Μηχανικών
- Παπαδοπούλου Χρ., Αναπλ. Καθηγήτρια, Τμήμα Χημείας
- Κωνσταντοπούλου Γ., Ψυχολόγος,

ΕΝΟΤΗΤΑ XVI

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΕΔΙΟΥ

16.1 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΕΔΙΟΥ – ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στις εκπαιδευτικές και ερευνητικές δράσεις του Πανεπιστημίου περιλαμβάνονται ποικίλες δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο πεδίο, σε εξωτερικούς χώρους του Πανεπιστημίου, ακόμη και στο φυσικό περιβάλλον.

Ειδικότερα στα πλαίσια των δράσεων αυτών πραγματοποιούνται:

- εκπαιδευτικές εκδρομές, επισκέψεις και μετακινήσεις φοιτητών στο εσωτερικό, αλλά και στο εξωτερικό, μέσω προγραμμάτων ανταλλαγής φοιτητών
- εκπαίδευση και έρευνα στο πεδίο στα πλαίσια μαθημάτων και εργαστηρίων
- πρακτική εξάσκηση στο φυσικό περιβάλλον - εργαστηριακά πειράματα σε εξωτερικό πεδίο έρευνας - επιστημονικές δειγματοληψίες

Η ασφάλεια, η υγιεινή και η αποφυγή ατυχημάτων στις παραπάνω δραστηριότητες αποτελεί την πρωταρχική και σημαντικότερη παράμετρο για την επιτυχή πραγματοποίηση αυτών και παράλληλα βασικό παράγοντα για την ομαλή λειτουργία του ιδρύματος του πανεπιστημίου.

16.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ, ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ

Οι εκπαιδευτικές εκδρομές αποτελούν αναγκαίο συμπλήρωμα της αγωγής των φοιτητών, γιατί τους δίνουν τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με τόπους, μεθόδους και αντικείμενα που έχουν ιδιαίτερη αξία για τους διάφορους επιστημονικούς τομείς, να γνωρίσουν και να καλλιεργήσουν σε μεγαλύτερο βαθμό το θεωρητικό, ερευνητικό και πρακτικό υπόβαθρο του αντικειμένου της εκπαίδευσής τους.

Για το σκοπό αυτό επιλέγονται περιοχές με ιδιαίτερη εκπαιδευτική αξία, ενώ κρίνεται απαραίτητη η προηγούμενη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, ενημέρωση και παροχή πληροφοριών στους φοιτητές σχετικά με τον τόπο τον οποίο πρόκειται να επισκεφθούν και τον σκοπό της εκδρομής.

Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η επίτευξη των εκπαιδευτικών, πειραματικών και ερευνητικών στόχων, αλλά και η απόκτηση όσο το δυνατόν πιο πλούσιων γνώσεων. Τις διδακτικές επισκέψεις, εκδρομές επιβάλλουν εκπαιδευτικοί λόγοι, οι οποίοι απορρέουν από τον εκπαιδευτικό – μορφωτικό χαρακτήρα του Πανεπιστημίου και επομένως, κρίνεται σκόπιμο να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για την πραγματοποίησή τους.

16.2.1 Εκπαιδευτικές επισκέψεις στο πλαίσιο των καινοτόμων προγραμμάτων πανεπιστημιακών δραστηριοτήτων - Διδακτικές επισκέψεις

Εντός του προγράμματος σπουδών των σχολών του Πανεπιστημίου ενσωματώνονται πολλαπλές πηγές πληροφόρησης και εκπαίδευσης εντός και εκτός των φυσικών συνόρων του Πανεπιστημίου.

Στο πλαίσιο αυτό, δίνεται η δυνατότητα διεξαγωγής μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος των σχολών σε χώρους έξω από το Πανεπιστήμιο, με τη διοργάνωση σχετικών διδακτικών επισκέψεων, οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του ετήσιου σχεδιασμού του εκπαιδευτικού έργου σε επίπεδο τμημάτων, κατευθύνσεων, μαθημάτων και εργαστηρίων. Με τον τρόπο αυτό, η εμπειρία και το πείραμα στο πεδίο συνιστά τη βάση απόκτησης της γνώσης, ενώ παράλληλα η εκπαίδευση και η επιστήμη ανοίγονται στη ζωή και στην κοινωνία.

Εκπαιδευτικές επισκέψεις είναι δυνατό να πραγματοποιούνται σε χώρους επιστημονικής, ιστορικής, θρησκευτικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής αναφοράς, σε μονάδες παραγωγής, αξιοθέατα κλπ., κατόπιν συνεννόησης και σε συνεργασία με τους αρμόδιους κατά περίπτωση δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, όπως οι υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού, ιστορικά αρχεία, δημοτικές βιβλιοθήκες, φυσιολατρικές λέσχες, επιμελητήρια, επιστημονικούς συλλόγους, κέντρα νεότητας, δημόσιους οργανισμούς, εκθεσιακούς και μουσειακούς χώρους, εργαστήρια, Αποκεντρωμένες Διοικήσεις.

Οι επισκέψεις αναφέρονται σε συγκεκριμένη ενότητα των διδακτικών αντικειμένων του αναλυτικού προγράμματος και πραγματοποιούνται ύστερα από συναίνεση των υπεύθυνων καθηγητών, των προέδρων των σχολών και της διοίκησης του Πανεπιστημίου.

16.2.2 Ευρωπαϊκά προγράμματα και δραστηριότητες

Κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους είναι δυνατό να πραγματοποιούνται μετακινήσεις φοιτητών και ερευνητών στο εξωτερικό, στο πλαίσιο υλοποίησης αδελφοποιήσεων, εκπαιδευτικών ανταλλαγών, εγκεκριμένων προγραμμάτων Πανεπιστημιακών δραστηριοτήτων, διμερών προγραμμάτων, συμμετοχών σε διεθνείς συναντήσεις, συνέδρια, διαγωνισμούς και άλλες διεθνείς εκδηλώσεις.

Ο αριθμός των μετακινήσεων ανά έτος, η χρονική περίοδος μετακίνησης και ο αριθμός των μετακινούμενων φοιτητών, ερευνητών και καθηγητών, οι οποίοι είναι απαραίτητο να ανήκουν στο Πανεπιστήμιο και στην εκπαιδευτική - επιστημονική ομάδα του προγράμματος, καθορίζονται σύμφωνα με το πρόγραμμα εργασίας του εγκεκριμένου σχεδίου στο οποίο εντάσσεται η μετακίνηση. Η ορθή και πιστή εφαρμογή της τυπικής διαδικασίας και των γραφειοκρατικών λεπτομερειών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση και βάση για την διασφάλιση της υγείας των συμμετεχόντων και την αποφυγή ατυχημάτων, καθώς και για την διαλεύκανση σχετικών ζητημάτων (σε περίπτωση που προκύψουν).

16.2.3 Προϋποθέσεις υγιεινής και ασφάλειας μετακινήσεων

Ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας είναι η διασφάλιση συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας κατά την πραγματοποίηση των μετακινήσεων και των εκδρομών.

Για κάθε εκπαιδευτική εκδρομή – μετακίνηση των φοιτητών απαιτείται απόφαση του εκάστοτε τμήματος που πραγματοποιεί τη μετακίνηση με αιτιολόγηση για την επιλογή του σκοπού και του τρόπου προορισμού, η οποία λαμβάνεται στα χρονικά πλαίσια που προβλέπονται από το νόμο. Με την απόφαση ορίζονται απαραίτητως:

i. Ο αρχηγός της εκδρομής – μετακίνησης και ο αναπληρωτής του που πρέπει να είναι μόνιμοι καθηγητές. Στις αποφάσεις μετακίνησης θα πρέπει να αναγράφονται ρητά τα ονόματα των καθηγητών και των φοιτητών που πρόκειται να μετακινηθούν.

ii. Η αναλογία του αριθμού συνοδών καθηγητών και αναπληρωτών τους σε σχέση με τον αριθμό των φοιτητών.

iii. Η ημερομηνία αναχώρησης και επιστροφής.

iv. Ο τόπος όπου θα πραγματοποιηθεί η εκδρομή.

v. Το αναλυτικό πρόγραμμα της εκδρομής, το οποίο πρέπει να τηρείται απαρέγκλιτα, για να επιτυγχάνεται τόσο ο σκοπός της, που είναι εκπαιδευτικός και μορφωτικός, όσο και η ασφαλής μετακίνηση των φοιτητών. Στο αναλυτικό πρόγραμμα θα πρέπει να αναγράφονται οι ακριβείς ώρες αναχώρησης από το Πανεπιστήμιο και άφιξης στον προορισμό, τα μεταφορικά μέσα που θα χρησιμοποιηθούν κατά τη μετακίνηση, οι αριθμοί πτήσεων για αεροπορικές μετακινήσεις, τα ακτοπλοϊκά δρομολόγια για θαλάσσιες μετακινήσεις κ.ο.κ., όπως, επίσης και το ημερήσιο πρόγραμμα δραστηριοτήτων και μετακινήσεων στον τόπο προορισμού, ξεχωριστά για κάθε ημέρα.

vi. Στις μετακινήσεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο εγκεκριμένων προγραμμάτων, στο πρακτικό αναγράφεται απαραίτητως η απόφαση έγκρισης του προγράμματος.

Για τις προγραμματιζόμενες εκδρομές – μετακινήσεις, προκηρύσσεται εκδήλωση ενδιαφέροντος, στην οποία υποχρεωτικά θα καταγράφονται: α) προορισμός/οί, β) προβλεπόμενος αριθμός συμμετεχόντων, γ) μεταφορικό/ά μέσο/α και τυχόν πρόσθετες προδιαγραφές, δ) «κατηγορία» καταλύματος, ε) λοιπές υπηρεσίες (παρακολούθηση εκδηλώσεων, επίσκεψη χώρων κλπ.), στ) υποχρεωτική Ασφάλιση Ευθύνης Διοργανωτή, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. Συνιστάται στο Πανεπιστήμιο να ζητά και την πρόσθετη προαιρετική ασφάλιση, που καλύπτει τα έξοδα σε περίπτωση ατυχήματος ή ασθένειας.

Μετά την αξιολόγηση των προσφορών και την εξέταση των ενδεχόμενων ενστάσεων, γίνεται η τελική επιλογή του ταξιδιωτικού γραφείου και το Πανεπιστήμιο συντάσσει σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού (ιδιωτικό συμφωνητικό), σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, που υπογράφεται από τα συμβαλλόμενα μέρη. Στη σύμβαση περιλαμβάνονται απαραίτητως τα εξής:

- Το εγκεκριμένο από τους διδάσκοντες καθηγητές αναλυτικό πρόγραμμα της εκδρομής.
- Το όνομα του ξενοδοχείου, η κατηγορία του, ο αριθμός δωματίων και κλινών και οι παρεχόμενες από αυτό υπηρεσίες.
- Η Ασφάλεια αστικής επαγγελματικής ευθύνης.
- Το συνολικό κόστος της εκδρομής και κόστος ανά φοιτητή.

- Τους γενικούς όρους συμμετοχής στην εκδρομή.

Οι εκδρομές – μετακινήσεις των φοιτητών είναι δυνατό να πραγματοποιούνται με τα εναέρια, θαλάσσια, οδικά και σιδηροδρομικά μέσα μεταφοράς, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, με την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι όροι ασφάλειας για καθένα από αυτά.

Πριν από την αναχώρηση ο αρχηγός της εκδρομής – μετακίνησης με τους συνοδούς καθηγητές πρέπει να τονίζει στους φοιτητές την ανάγκη για τη σχολαστική τήρηση του προγράμματος της εκδρομής και την υποδειγματική συμπεριφορά τους, έτσι ώστε να επιτευχθούν σε όλη τη διάρκεια της εκδρομής η ασφαλής μετακίνηση, η διαμονή και οι εκπαιδευτικοί στόχοι.

Η τήρηση του προγράμματος της εκδρομής, καθώς και η ασφάλεια των φοιτητών σε όλη τη διάρκεια της μετακίνησης, από την αναχώρηση έως και την επιστροφή τους, αποτελεί ευθύνη του αρχηγού των εκδρομών και των συνοδών καθηγητών. Εφόσον η μετακίνηση γίνεται με τουριστικά λεωφορεία θα πρέπει να διενεργηθεί έλεγχος των οχημάτων (έγγραφα καταλληλότητας οχήματος, επαγγελματική άδεια οδήγησης, έγγραφα οδηγού, κλπ.), λίγο πριν την αναχώρηση των εκδρομέων. Οι συνοδοί καθηγητές επιβλέπουν τα όρια ταχύτητας και, εφόσον κρίνουν σκόπιμο, απευθύνονται στις αστυνομικές διευθύνσεις του τόπου προορισμού, για επανάληψη των ελέγχων.

Οι χώροι που επιλέγονται για τη διαμονή και εστίαση των φοιτητών πρέπει να διαθέτουν νόμιμη άδεια λειτουργίας και να πληρούν τους όρους ασφάλειας και υγιεινής.

Για κάθε εκδρομή – μετακίνηση στο εξωτερικό των καθηγητών, ερευνητών και φοιτητών, είναι απαραίτητη η ασφαλιστική κάλυψη για τη διάρκεια του ταξιδιού και της διαμονής. Για εκδρομές – μετακινήσεις σε χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι καθηγητές μπορούν να απευθύνονται στα γραφεία του οικείου Οργανισμού Περίθαλψης Ασφαλισμένων Δημοσίου (Ο.Π.Α.Δ.) απ' όπου εκδίδεται η ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης, η οποία ισχύει για ένα ημερολογιακό έτος. Οι φοιτητές θα πρέπει να απευθυνθούν στον ασφαλιστικό τους φορέα, προκειμένου να έχουν τη σχετική πληροφόρηση και να προβούν στην έκδοση ευρωπαϊκής κάρτας ασφάλισης. Σε περίπτωση εκπαιδευτικής επίσκεψης σε χώρα η οποία δεν είναι κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαιτείται η έγκαιρη ενημέρωση της Πρεσβείας ή του πλησιέστερου Προξενείου της Ελλάδας στη χώρα αυτή και η κοινοποίηση της σχετικής Απόφασης μετακίνησης στη Διεύθυνση Ε1 του Υπουργείου Εξωτερικών.

Μετά την ολοκλήρωση της εκδρομής – μετακίνησης ο αρχηγός, σε συνεργασία με τους συνοδούς καθηγητές, συντάσσει λεπτομερή έκθεση σχετικά με τη διεξαγωγή της, την τήρηση του προγράμματος και το βαθμό επίτευξης των εκπαιδευτικών στόχων της.

Βασικοί τομείς Πρόληψης

- Τεχνικές προδιαγραφές μέσω μεταφοράς (εσωτερική ρύθμιση, καθρέπτες, καθίσματα, χρωματισμούς κλπ.).
- Οργανωτικές προβλέψεις (επί-αποβίβαση, οργανωμένες στάσεις κλπ.).
- Παιδαγωγικά μέτρα (εκπαίδευση οδηγού/συνοδών καθηγητών και φοιτητών).
- Καταλληλότητα οδηγού.

Ο μεταφορέας:

- πρέπει να διασφαλίζει ότι όλα τα λεωφορεία (δημόσιας ή ιδιωτικής χρήσης) που εξυπηρετούν εκπαιδευτικές μεταφορές υπόκεινται υποχρεωτικά σε ετήσιο τεχνικό έλεγχο και έχουν λάβει έγκριση κυκλοφορίας.
- οφείλει να χρησιμοποιεί λεωφορεία σε άριστη κατάσταση, άνετα, καθαρά και που πληρούν τους όρους ασφαλείας.
- πρέπει να χρησιμοποιεί οδηγούς που διαθέτουν, κάθε ένας από αυτούς, το απαιτούμενο επαγγελματικό δίπλωμα οδήγησης μέσω μαζικής μεταφοράς. Οι οδηγοί των λεωφορείων (ιδιωτικής χρήσης) δε θα πρέπει να υπερβαίνουν το όριο ηλικίας των εξήντα πέντε (65) ετών.
- δεσμεύεται να διαθέτει τις πιθανές συμβάσεις που έχει συνάψει με τους ιδιοκτήτες των λεωφορείων.
- δεσμεύεται να χρησιμοποιεί ικανούς και έμπειρους οδηγούς.

Πρέπει επίσης:

- οι οδηγοί να επιδεικνύουν ορθή διαγωγή απέναντι στους καθηγητές και τους συνοδούς. Απαγορεύεται να καπνίζουν στη διαδρομή. Είναι χρέος του μεταφορέα να μεταβιβάσει τις οδηγίες αυτές σε κάθε οδηγό και να τους τις υπενθυμίζει όταν χρειάζεται.
- να τηρούνται τα όρια ταχύτητας των λεωφορείων που εξυπηρετούν εκπαιδευτικές μεταφορές, είτε αυτά ανήκουν στην ιδιοκτησία του Πανεπιστημίου είτε είναι ιδιωτικά και να μην γίνεται υπέρβασή τους σε καμία περίπτωση.

Παρακαλούνται όλοι οι εμπλεκόμενοι στο μέτρο των αρμοδιοτήτων τους, να διασφαλίσουν την απαραίτητη τήρηση των ανωτέρω συνθηκών ασφαλούς μεταφοράς.

Παρακαλούνται ο υπεύθυνος και οι συνοδοί καθηγητές, πριν την πραγματοποίηση των εν λόγω εκδρομών, να έρχονται σε συνεννόηση με τις κατά τόπους νομαρχιακές επιτροπές τουρισμού και τις αρμόδιες υπηρεσίες των Δήμων, προκειμένου να διαπιστώνουν ότι οι χώροι εστίασης και διαμονής πληρούν τους προβλεπόμενους όρους ασφάλειας και υγιεινής και να προκαθορίζουν τους χώρους, για την καλύτερη εξυπηρέτηση των φοιτητών.

Η ευθύνη των συμβάντων που προέκυψαν κατά τη διαδρομή ή κατά τη στιγμή επιβίβασης ή αποβίβασης, και τα οποία οφείλονται αποκλειστικά στη μη τήρηση των κανόνων ασφαλείας από έναν ή περισσότερους φοιτητές επιβαρύνει αυτούς.

Εκδρομές με λεωφορεία – τρένα

Προσοχή και επίβλεψη χρειάζεται:

- Στην επί - αποβίβαση: όχι από το εξωτερικό μέρος κυκλοφορίας, επομένως κατάλληλη τοποθέτηση λεωφορείου. Η επί - αποβίβαση να γίνεται κατά το δυνατόν πολύ κοντά σε πεζοδρόμια. Προσοχή εάν στον ίδιο χώρο υπάρχουν πολλά λεωφορεία, όχι ελιγμοί αναχώρησης εφόσον δεν έχουν επί - αποβιβαστεί όλοι οι φοιτητές.
- Την νύχτα χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στην επί - αποβίβαση. Δεν πρέπει να βασίζεται κανείς μόνο στα φώτα αλάρμ του λεωφορείου. Χρειάζεται καλύτερη επιπρόσθετη σήμανση με έγχρωμους κώνους σε κατάλληλη τοποθέτηση.
- Ένας καθηγητής - συνοδός θα πρέπει, σε όλη τη διάρκεια της πορείας, να επιβλέπει σαν συνοδηγός τον οδηγό στην απόλυτη εφαρμογή του ΚΟΚ, και ιδιαίτερα:

-στην τήρηση ορίων ταχύτητας

-στον περιορισμό των προσπερασμάτων στο λιγότερο και απολύτως απαραίτητο, πάντα δε και με τις απαραίτητες προϋποθέσεις: καλή ορατότητα, μεγάλο ελεύθερο διάστημα, μικρή ταχύτητα προπορευόμενων, σεβασμός διπλής απαγορευτικής οριζόντιας σήμανσης, όχι προσπέρασμα σε γέφυρες, στροφές κλπ.

-στην εμφάνιση σημείων κόπωσης

-στην εφαρμογή του ωραρίου

-στην επίβλεψη του οδηγού και συνεννόηση μαζί του για την παντελή και απόλυτη αποχή από λήψη αλκοολούχων ποτών.

-στον έλεγχο της καταλληλότητας φαρμάκων που λαμβάνει (μπορεί να μειώνουν ικανότητα οδήγησης).

-στον έλεγχο εάν το λεωφορείο έχει περάσει από τον υποχρεωτικό κρατικό έλεγχο.

Απαραίτητα συνοδευτικά υλικά (υπευθυνότητα της υπεύθυνης ομάδας για την εκδρομή)

Ανεξάρτητα του εφοδιασμού του ενοικιαζόμενου λεωφορείου, οι υπεύθυνοι καθηγητές πρέπει να φροντίσουν να υπάρχουν:

-2 φακοί μπαταρίας με αρκετή εμβέλεια (τακτικός έλεγχος μπαταριών).

-2 (τουλάχιστον) γιλέκα ασφαλείας για κάθε λεωφορείο, κόκκινα ή πορτοκαλί (όχι πράσινου χρώματος).

-Καλό θα ήταν τα λεωφορεία να διέθεταν εκτός των όσων προδιαγράφει ο ΚΟΚ και: 4 κώνους σήμανσης, καθώς και τουλάχιστον 2 τρίγωνα προειδοποίησης (βαριά με προδιαγραφές).

Φαρμακείο (βλέπε παρακάτω τον κατάλογο υλικών).

Αναγκαία είναι και η δυνατότητα ασύρματης επικοινωνίας μεταξύ των λεωφορείων.

Ατυχήματα κατά τη διάρκεια των εκδρομών

- Οδηγός και συνοδηγοί πρέπει να εκπαιδευτούν για τις ενέργειες «μετά το ατύχημα». Εάν τραυματιστούν τότε η κατάσταση γίνεται προβληματική και εξαρτάται από τη γνώση των παρευρισκομένων πολιτών.
- Ο τρόπος και η σειρά ενεργειών είναι μια πρόταση, ένα βασικό σχέδιο πάνω στο οποίο θα βασιστεί όποιος βοηθά, όμως προσαρμόζοντάς το στις συνθήκες του ατυχήματος που περικλείουν πολλές άγνωστες παραμέτρους (αριθμοί και ηλικία εκδρομέων, ώρα ημέρας, κυκλοφοριακό φορτίο και είδος δρόμου, βαρύτητα ατυχήματος, καθώς και την ισχύουσα νομοθεσία κάθε κράτους).
- Είναι απαραίτητη η προσεκτική απομάκρυνση όλων των φοιτητών όταν το ατύχημα συμβεί σε Εθνικούς δρόμους και δρόμους μεγάλων ταχυτήτων.
- Καλό είναι να αναθέσει κανείς ταυτόχρονα ορισμένες ενέργειες σε άτομα που θέλουν να βοηθήσουν, τονίζοντας ότι πρέπει να είναι προσεκτικά. Καλό είναι να τους αναθέσει κανείς μη επικίνδυνες ενέργειες όπως π.χ. ειδοποίηση Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας (βεβαίωση ότι ειδοποίησε πραγματικά).
- Σε περίπτωση φωτιάς η πρώτη ενέργεια είναι η απομάκρυνση από το όχημα όλων των φοιτητών (και τραυματιών με προσοχή).
- Κάθε λεωφορείο πρέπει να διαθέτει 2 τουλάχιστον γιλέκα ασφαλείας, τα οποία πρέπει να βρίσκονται σε ορατό σημείο.
- Κάθε λεωφορείο πρέπει να διαθέτει ειδικά σφυράκια σπασίματος παραθύρων κινδύνου. Τα παράθυρα αυτά πρέπει να έχουν ειδική σήμανση.
- Και το πίσω παράθυρο, εφόσον είναι μεγάλο, πρέπει να ρυθμιστεί για έξοδο κινδύνου (σπάνια μπλοκάρεται).
- Πρέπει να αναφερθούν τα εξής: ΠΟΥ ακριβώς έγινε το ατύχημα, ΤΙ έγινε (σύντομα), ΠΩΣ έγινε.
- Σε περίπτωση ατυχήματος ή αναγκαστικής στάσης (με ανάγκη εκκένωσης του λεωφορείου) σε δρόμους κυκλοφορίας, πρέπει να διασφαλιστεί ο χώρος αποβίβασης φορώντας γιλέκα ασφαλείας και να απομακρυνθούν όλοι οι εκδρομείς σε μεγάλη απόσταση εκτός δρόμου.

- Μεγάλος ο κίνδυνος και την ημέρα (τη νύχτα ιδιαίτερα μεγάλος) εάν υπάρξει ανάγκη εκκένωσης του λεωφορείου σε δρόμο μεγάλων ταχυτήτων. Υπάρχει κίνδυνος πολλαπλών και σοβαρότατων ατυχημάτων.
- Πρέπει να συνειδητοποιηθεί ότι οι οδηγοί, ιδίως την νύχτα αλλά και την μέρα, δεν αντιλαμβάνονται έγκαιρα σταματημένα αυτοκίνητα σε εθνικούς και επαρχιακούς δρόμους και αντιδρούν πολύ αργά (αν αντιδράσουν).
- Έτσι συμβαίνουν οι πολλαπλές συγκρούσεις (καραμπόλες).

Εκδρομές με πλοία

Προσοχή στα εξής σημεία:

- Συχνά η επί - αποβίβαση γίνεται (δυστυχώς) από την ίδια είσοδο-έξοδο με φορτηγά και αυτοκίνητα ταυτόχρονα, κάτι που απαγορεύεται.
- Πληροφόρηση για το που βρίσκονται τα σωσίβια (καλό θα ήταν να ελέγξετε την κατάστασή τους), πληροφόρηση των φοιτητών.
- Συνεννόηση με φοιτητές/τριες και Ύπαρχο πλοίου για ένα σταθερό σημείο συναντήσεως σε περίπτωση ανάγκης.
- Ανάπηροι φοιτητές/τριες δεν πρέπει να κατεβαίνουν στις καμπίνες, αλλά να κοιμούνται στα καθίσματα τύπου πούλμαν. Απαραίτητη είναι η ενημέρωση του Ύπαρχου του πλοίου ότι υπάρχει ανάπηρος επιβάτης.

Ενημέρωση για προϋπάρχοντα προβλήματα υγείας

Καλό θα ήταν οι φοιτητές που έχουν κάποιο χρόνιο και σοβαρό πρόβλημα υγείας να το αναφέρουν πριν τη διεξαγωγή της εκδρομής. Ένα ενημερωτικό σημείωμα όπου θα αναγράφονται: α) τα φάρμακα που πρέπει να λαμβάνει ο συγκεκριμένος φοιτητής β) οι πρώτες ενέργειες σε περίπτωση ανάγκης και γ) το τηλέφωνο του θεράποντος ιατρού, θα ήταν ιδιαίτερα βοηθητικό σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Συνιστάται η ενημέρωση αυτή ειδικά για τις εξής παθήσεις/φάρμακα:

- Διαβήτης
- Έλλειψη ενζύμων (συνήθως G6PD)
- Αιμορραγική διάθεση
- Ορμονικές ανεπάρκειες (κυρίως επινεφριδίων)
- Νεφρική ανεπάρκεια
- Άσθμα πνευμονικό
- Επιληψία
- Αλλεργία (και την/τις ουσίες. Ιδίως εάν πρόκειται για φάρμακα)
- Ανοσολογική ανεπάρκεια
- Λήψη των εξής φαρμάκων σε χρόνια βάση:

- Γλυκοκορτικοειδή (κορτιζόνη)
- Αντιπηκτικά (μικρή πιθανότητα για νέους)
- Ινσουλίνη
- Αντιεπιληπτικά
- Ψυχοφάρμακα

Φυσικά, για σοβαρές παθήσεις, θα πρέπει να έχει γίνει συνεννόηση του φοιτητή με τον προσωπικό γιατρό του για το πλαίσιο των δυνατοτήτων του και για σημεία ιδιαίτερης προσοχής.

Η γνώση βασικών Α' Βοηθειών από τους υπευθύνους της εκδρομής και ύπαρξη λειτουργικού και ικανού φαρμακείου εκτός από το βασικό φαρμακείο του λεωφορείου κρίνονται ως απαραίτητα μέτρα.

Πρόταση περιεχομένου ουσιαστικού φαρμακείου εκδρομής

- Λωρίδα αιμόστασης. Χρήση από γιατρούς ή καλούς γνώστες Α' βοηθειών
- Αλουμίνιο σκέπασμα προστασίας τραυματισμένου. Συγκρατήρας γλώσσης (Για άτομα που γνωρίζουν από πρώτες βοήθειες)
- Δύο αιμοστατικές λαβίδες (Για άτομα που γνωρίζουν από πρώτες βοήθειες)
- Πτυσσόμενοι νάρθηκες καταγμάτων (τυλιγμένοι με βάμβακα)
- Για αποφυγή βλαβών των νεύρων από την πίεση του νάρθηκα
- Στηθοσκόπιο
- Συσκευή μέτρησης αρτηριακής πίεσης
- Υφασμάτινο μαλακό τρίγωνο περίπου 80 εκατ. x 1 μέτρο (ανάρτηση άνω άκρων)
- Παραμάνες ασφαλείας και ένας μαύρος μαρκαδόρος (όχι λεπτός)
- Βαμβάκι 30 gr X 1
- Τσιρότα διαφόρων διαστάσεων και σχημάτων (και παιδικά σχέδια) X 20
- Αυτοκόλλητα αποστειρωμένα οφθαλμικά επιθέματα X 3
- Αυτοκόλλητα ράμματα (αντί για κανονικά σε ανοιχτές πληγές που απαιτείται) X 3
- Στιγμαία παγοκομπρέσα με θήκη για διαστρέμματα κλπ X 1
- Ισοθερμική κουβέρτα X 1
- Μαντηλάκια οιοπνεύματος πληγών X 4
- Αμπούλες φυσιολογικού ορού για ξέπλυμα πληγών, ματιών κλπ X 3
- Αντισηπτικό σε υγρό 30 ml X 1
- Γάντια ελαστικά ζεύγη X 2
- Οξυζενέ 100 ml X 1
- Burnshield κρέμα για κάθε είδους εγκαύματα σε πλαστικό μπουκάλι 50 ml
- Burnshield γάζα υδρογέλης σε αποστειρωμένο φακελάκι 10 X 10 cm για εγκαύματα X 1

- Burnshield φακελάκια υδρογέλης 3,5 ml X 5
- Αντλία για δηλητήριο από τσιμπήματα φιδιών, σκορπιών, εντόμων κλπ X 1
- Αιμοστατικό λάστιχο 33 cm X 1
- Στικ για μετά το τσίμπημα εντόμων
- Ατραυματικό ψαλίδι γαζών X 1
- Απλό ψαλίδι X 1
- Ψηφιακό θερμόμετρο X 1
- Σφυρίχτρα κινδύνου με ιμάντα κρέμασης X 1
- Παραμάνες X 4
- 1 Στεγανό φακελάκι αποστειρωμένο ουδέτερο λιπαντικό για σωματική ή άλλη χρήση
- Συσκευή τεχνητού αερισμού («αμπού»). Χρήση από γιατρούς ή καλούς γνώστες Α' βοηθειών
- Γάζες μεγάλες και μικρές από 3 κουτιά (αποστειρωμένες)
- Οινόπνευμα καθαρό περίπου 200ml
- Τρεις ελαστικοί επίδεσμοι πλάτους 10 εκατοστών
- Πέντε κοινοί επίδεσμοι πλάτους 10 εκατοστών
- Αυτοκόλλητα μικρών πληγών διαφόρων μεγεθών («Hansa/Tensoplast»)
- Αντιαλλεργικός λευκοπλάστης πλάτους 2-3 εκατοστών
- Πινακίδες από χαρτόνι περίπου 10 x 5 εκ.τ.μ. για σημάνσεις επί του τραυματία (με μαρκαδόρο)
- Φάρμακα. Χρήση μόνο από γιατρούς
  - Αδρεναλίνη φύσιγγες 1,0 mg (4 φύσιγγες)
  - Ατροπίνη 0,5 mg (4 φύσιγγες)
  - Θεοφυλλίνη 0,24 mg (3 φύσιγγες)
  - Αλοπεριδόλη 10 mg (1 φύσιγγα)
  - Γλυκόζη 40% των 10 ml (5 φύσιγγες)
  - Πρεδνιζολόνη 250 mg (3 φύσιγγες, αν είναι δυνατόν σε έτοιμη συσκευασία)
  - Κολλοειδές υποκατάστατο όγκου 500 ml (με συσκευή έγχυσης)
  - Ασπιρίνη και παρακεταμόλη 500 mg
- Δύο σύριγγες των 2 ml, 2 των 5 ml και 2 των 10 ml

Όλα τα παραπάνω πρέπει να είναι πιστοποιημένα με CE ή από τον ΕΟΦ. Προσοχή στην ημερομηνία λήξης των φαρμάκων.

Οι προδιαγραφές του μέσου φύλαξης του φαρμακείου θα πρέπει να εξασφαλίζουν την εύκολη χρήση του κατά τη διάρκεια των εκδρομών και όλων των εκτός του Πανεπιστημίου δραστηριοτήτων.

Επομένως όλα αυτά πρέπει να τακτοποιηθούν σε κιβώτιο 2 ή 3 ορόφων του τύπου φύλαξης εργαλείων, με σαφή σήμανση εξωτερική και κατάλογο περιεχομένου εσωτερικά. Εναλλακτικά θα μπορούσαν να φυλάσσονται σε ένα σάκο πρώτων βοηθειών με τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- ιδιαίτερα ελαφρύς και αδιάβροχος
- να διαθέτει πολλές θέσεις για την διασφάλιση και κατανομή του περιεχομένου.
- να προσαρμόζεται πανεύκολα στις διαστάσεις του χρήστη. Ο σάκος να έχει την πολυτέλεια να μεταφερθεί από τον διασώστη στο χώρο του ατυχήματος χωρίς να μετακινηθεί το περιεχόμενο, ενώ με το άνοιγμά του να υπάρχει άμεση οπτική επαφή και πρόσβαση. Πάντα είναι προτιμότερο να δίδονται οι πρώτες βοήθειες στο χώρο του ατυχήματος.
- να διαθέτει ιμάντες για να προσδεθεί σε μεγαλύτερο αλλά και ιμάντες για να προσδεθούν σε αυτό μικρότεροι με διαφορετικό περιεχόμενο (προτείνεται μεσαίος σάκος travel safe με φάρμακα)
- να έχει κλιπ κρέμασης για να μπορεί να κρεμιέται σε κάποιο σταθερό σημείο.

Θα πρέπει να γίνεται έλεγχος του φαρμακείου ανά εξάμηνο. Η ανεύρεση του φαρμακείου πρέπει να είναι εύκολη (γνώστες του τόπου φύλαξης πρέπει να είναι όλοι οι υπεύθυνοι καθηγητές). Το φαρμακείο πρέπει να φυλάσσεται σε στεγνό και δροσερό μέρος.

16.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ

Η εκπαίδευση και η έρευνα σε χώρους εκτός του Πανεπιστημίου περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα μαθημάτων και εργαστηρίων πολλών σχολών και τμημάτων του Πανεπιστημίου όπως στο τμήμα Βιολογίας, Γεωλογίας, Πολιτικών μηχανικών κ. α.

Σε πολλές περιπτώσεις πραγματοποιείται πρακτική εξάσκηση στο φυσικό περιβάλλον, εργαστηριακά πειράματα σε εξωτερικό πεδίο έρευνας και δειγματοληψίες πεδίου.

Στις περιπτώσεις αυτές πρέπει να δημιουργούνται ή να διασφαλίζονται οι κατάλληλες συνθήκες εργασίας, εκπαίδευσης και έρευνας καθώς και οι συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας για τους φοιτητές και ερευνητές ώστε να μην οδηγούνται σε ατυχηματογόνες καταστάσεις ή συμπεριφορές.

Υπεύθυνοι για την οργάνωση και την διασφάλιση των συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας των εργασιών αυτών είναι οι υπεύθυνοι καθηγητές των αντίστοιχων θεωρητικών μαθημάτων και εργαστηρίων.

Οι τομείς στους οποίους πρέπει το υπεύθυνο διδακτικό προσωπικό να δώσει ιδιαίτερη προσοχή είναι:

- Επιλογή του κατάλληλου χώρου για την διεξαγωγή της πρακτικής εξάσκησης στο φυσικό περιβάλλον, των εργαστηριακών πειραμάτων σε εξωτερικό πεδίο έρευνας και των δειγματοληψιών. Η καταλληλότητα θα πρέπει να ελέγχεται από τη σκοπιά τόσο της κάλυψης των εκπαιδευτικών αναγκών, όσο και της αποφυγής ατυχημάτων.
- Οργάνωση και ρύθμιση όλων των θεωρητικών και τεχνικών παραμέτρων, στις οποίες περιλαμβάνονται:
  - Ο καθορισμός του αριθμού των ομάδων των φοιτητών, των υπεύθυνων καθηγητών, ερευνητών και βοηθών.
  - Η επιλογή της κατάλληλης εποχής και των κατάλληλων καιρικών συνθηκών για την πραγματοποίηση.
  - Η επιλογή του κατάλληλου και ασφαλούς μέσου μεταφοράς, τόπου διαμονής (εφόσον αυτή είναι απαραίτητη) και χώρων υγιεινής που να πληρούν τις προϋποθέσεις υγιεινής και ασφάλειας.
  - Η άρτια και έγκαιρη, σχετική με το αντικείμενο της δραστηριότητας, εκπαίδευση των φοιτητών, καθώς και η πληροφόρηση τους γύρω από πιθανούς κινδύνους και μέτρα ατομικής προστασίας ή πρόληψης που πρέπει να παρθούν.
  - Η ενημέρωση τους για τον εφοδιασμό με κατάλληλο ρουχισμό, κατάλληλα υποδήματα και πιθανόν με κάποιο ειδικό σακίδιο ή επαγγελματική τσάντα κρίνεται επίσης απαραίτητη για την διευκόλυνσή τους και την αποφυγή ατυχημάτων.
  - Ο εφοδιασμός των φοιτητών με τα κατάλληλα μέσα ατομικής προστασίας στο χώρο της εξάσκησης ή του πειράματος.
  - Η οργάνωση και ο ακριβής καθορισμός του προγράμματος της δραστηριότητας.
  - Η επιλογή των κατάλληλων και ασφαλών μεθόδων εξάσκησης, πειραματισμού και δειγματοληψιών.
  - Η πρόβλεψη και η χρήση του κατάλληλου και ασφαλούς εξοπλισμού για τις εργασίες και τα πειράματα.
- Η διασφάλιση των ειδικών συνθηκών για τις δραστηριότητες και τα πειράματα σε εξωτερικούς χώρους στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό.

Για την πραγματοποίηση των ασκήσεων σε εξωτερικούς χώρους κτιρίων θα πρέπει:

  - Να εξασφαλίζεται ο φωτισμός με εξωτερικούς προβολείς.
  - Να προβλέπεται αλεξικέραυνο τύπου κλωβού με το οποίο πρέπει κατά το δυνατό να συνδεθούν όλα τα μεταλλικά μέρη του κτιρίου για την προστασία από κεραυνούς.
  - Να υπάρχει κατάλληλο, όχι σκληρό έδαφος.
  - Τα μεγάλα αντικείμενα (π.χ. κάδοι σκουπιδιών) να βρίσκονται σε κατάλληλη θέση και προπαντός χωρίς αιχμές και σκουριασμένα μέταλλα.

-Δεν πρέπει να υπάρχουν μικροεμπόδια (π.χ. υπόλοιπα στύλων), χαλασμένες σχάρες όμβριων υδάτων, φθαρμένα σκαλοπάτια, ανοικτές οπές.

-Οποσδήποτε να ληφθεί μέριμνα διοχέτευση όμβριων. Η λίμναση νερών είναι αιτία ατυχημάτων.

Όταν οι δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα στο φυσικό περιβάλλον η διασφάλιση των ειδικών συνθηκών γίνεται δυσκολότερη και οι κίνδυνοι πολυπαραγοντικοί. Στην περίπτωση αυτή η κατάλληλη εκπαίδευση και οργάνωση, η σωστή ενημέρωση, ο άρτιος εξοπλισμός και η τήρηση όλων κανόνων υγιεινής και ασφάλειας παίζουν τον σημαντικότερο ρόλο στην αποφυγή ατυχημάτων.

- Η γνώση πρώτων βοηθειών τουλάχιστον από έναν από τους υπεύθυνους των δραστηριοτήτων αυτών.
- Η ύπαρξη λειτουργικού και ικανού φαρμακείου εκτός από το βασικό φαρμακείο του λεωφορείου (εάν η μεταφορά έχει πραγματοποιηθεί με λεωφορείο) κρίνεται ως ιδιαίτερα απαραίτητο μέτρο. Το περιεχόμενο ενός τέτοιου φαρμακείου θα μπορούσε να είναι παρόμοιο με αυτό που αναφέρθηκε στην προηγούμενη υποενότητα. Θα ήταν βοηθητική η φύλαξη του φαρμακείου σε έναν ελαφρύ σάκο για να μπορεί να αποσπάται και να μεταφέρεται εύκολα στο σημείο των δραστηριοτήτων και των εξωτερικών πειραμάτων.